

POPOTNIK.

List za šoló in dom.

Izhaja 10. in 25. dan vsakega meseca, ter velja za celo leto 3 gld., za pol leta 1 gld. 60 kr. — Posamezne številke dobivajo se po 15 kr. — Na anonimne dopise se ne ozira. — Rokopisi in na oceno poslano knjige se ne vračajo. — Spisi in dopisi naj se blagovoljivo pošiljati (frankirani) vredništvu; naročnine, oznanila in reklamacije pa opravištvu: Reiserstrasse 8 v Mariboru. — Za oznanila plačuje se od navadne vrste, če so enkrat natisne 15 kr.

Vsebina. Kako se skrbi po šolah za razvoj vobraznosti? — A. M. Slomšek. — Lavdon. — Logika. — Književna poročila. — Dopisi. — Razne stvari. — Listn. — Inserati.

S pričetkom 2. četrtneta se obračamo do vseh tistih prejemljevalcev „Popotnika“, ki še nam niso poslali naročnine, s prav vljudno prošnjo, da **to sedaj kmalu storé**, ker bi mi sicer svojim dolžnostim gledé tiskarne ne mogli točno zadostovati. Tudi une naročnike, ki še od leta 1885. naročnino dolgujejo, prelepo prosimo, da svoj dolg vendar enkrat poravnajo. Novi naročniki še lahko dobé vse številke tekočega letnika. **Opravištvu.**

Kako se skrbi po šolah za razvoj vobraznosti?

V številu 5. letošnjega „Popotnika“ sem našal „Listek“ razmotrivajoč „nekaj o domišljiji“, koji me je napotil, da sem napisal naslednje vrstice, držeč se pregovora: „Quot capita, tot sensus“ (kolikor glav, toliko misli). Vem, da gre tu samo za stvar, a ne za osebo, toraj mi niti na misel ne vhaja, pisatelja omenjenega „feljtona“, gospoda M. Iglar-ja, žaliti, ako izrečem, da se ne strinjam s koncem njegovega premišljevanja o „domišljiji“. Da slavnim čitateljem „Popotnika“ prihranim trud daljnega iskanja, navedem tukaj od besede do besede stavek, na kojem se spodtikam. Gospod M. Iglar končuje: „Omeniti sem samo še mislil, da se, oziroma na veliko važnost domišlije, po šolah jako malo za razvijanje te dušne moči stori, in vse, kar se vendar-le za njo stori, stori se slučajno“.

Smoter mojega spisa ni polemizovanje, nego rad bi skušal dokazati, da ta trditev ni istinita.

Kakor je iz zgoraj navedenega „Listeka“ razvidno, govori g. pisatelj o „domišljiji“ ali vobraznosti (Einbildungskraft, Phantasie). Malo višje pravi gosp. M. Iglar: „Pomislimo, kaj bi človeštvo bilo brez domišlije! Ne imeli bi nobene umetnosti, ne pesništva, nobenega znanstva.“ To je istina!

Kedo pa polaga temelj umetnostim, pesništvu in znanstvu? Ali ne šole? Ako so vede in umetelnosti brez vobraznosti nemogoče, šola pa vendar pripomore do njih, tedaj se v njej gotovo mnogo ozira na vobraznost. Zgornja trditev stoji torej v nasprotju k spodnjej.

Popolnoma se strinjam s trditvijo, da je vobraznost ona duševna moč, katera najbolj povzdiguje človeka nad druge stvari. Ona je prvi pogoj duševnega napredka.

Oglejmo si jo z dušeslovnega stališča! V tem ko si kaj mislimo, se vrstijo razne pomisli (Vorstellungen) iz različnih časovnih vrst tako, da reprodukcija ne prinaša več starega, nego da ima v sebi bolj značaj novega. Od starih pomisli jih nekaj izostane, nekaj se novih vrine, tako se zvežejo prvine različnih pomiselnih skupin in vrst. Na tak način nastane spremenjena reprodukcija in ta se zove vobraznost.

No, pa pustimo doktrinarno razlaganja! Poglejmo otroka! Komaj se je začel držati po koncu, že mu ne ugaja dolgo vedno tista igrača. Obrača jo in suče ter jo skuša po svojem preobraziti. Ko postane večji, kaže veliko veselje, ako more iz kamenčkov napraviti hiši podobno stavbo, jo zopet podere napravi hlev itd. Pripovesti, katera je slišal, rad spreminja; včasih nalašč kaj izpusti, včasih pristavi kaj novega, tako da postane druga povest. Tako si dela nove skupine iz tega, kar je kedaj videl ali slišal. Ako greš skozi kako vas, skoraj na vsaki hiši zapaziš pojave otročje fantazije. Kedar zapade sneg, najdeš skoraj na vsakem razpotju, koder hodi nadepolna šolska mladež, snežne dede, imajoče včasih kaj čudno podobo. Vse to se dela s pomočjo one spremenjene reprodukcije ali vobraznosti.

Zdaj pa pogledjmo, koliko se stori po šolah za razvitek fantazije.

Kakor smo videli, se začne vobraznost izmed vseh duševnih moči pri otroku najpred razvijati. Otrok brez te duševne moči ni za šolo, je slaboumen. Kakor hitro pride v šolo, začne se sistematično razvijati vobraznost. Učitelj deluje z besedami, pričakujoč od učenca, da ga spremlja se svojimi mislimi. Zdaj mora učitelj pokazati, da zna najti v otročjem miselnem krogu nekaj znanih podob. S temi začne sestavljati druge — nove podobe. Kakor črkostavec išče in zbira posamezne črke, da jih sestavi po rokopisu, tako zbirajo učenci s pomočjo vobraznosti znane podobe, koje je pridržal spomin poredoma jih postavlja tje, kamor hoče učitelj.

V začetku gre to polagama. Treba je pripravljati novih podob, kojih še otroci niso bili sprejeli v misli. Pri tem mu kaj dobro pomaga nazorni nauk, oziroma različni predmeti. Kar je otrok enkrat videl, okušal, slišal, vohal in tipal, to mu ne odide več iz svesti. Akoravno pomisli o tem nekako otemnijo, vendar se dado zopet zbrati, ko začne premišljevati. Ko jame otrok spoznati črke, takrat se mu odpre neusahljiv vir za njegovo vobraznost. Zdaj sestavlja zloge, besede, stavke. Naš črkopis sestoji samo iz 25 črk — ali katerega pesnika vobraznost bi se smela ponašati, da je prišla v njih sestavljanju do konca raznovrstnosti?

V začetku šolanja se ne vporablja pri poduku vobraznost v tolikej meri, kakor pozneje, ker je še premalo razvita. Tu jo nadomestuje nazorni nauk, podajaje otročji svesti potrebnih pomisli in pojmov. Čim močnejša pa postaja vobraznost tim bolj napreduje učenec v poduku.

Ozrimo se na nekatere učne predmete, da se prepričamo o sistematični gojitvi te najmenitnejše dušne moči. Vzemimo veronauk!

Nihče ne more tajiti eminentne važnosti tega predmeta za človeško neumrjočo dušo. Priznavati pa se tudi mora veronauku poseben vpljiv na razvijanje vobraznosti. Lepše, ko zna učitelj veronauka pripovedovati o nebesih, o stvarniku, angeljih in svetnikih, o prvih stariših in paradizu itd., mičnejše, ko

mu tečejo zgodbe sv. pisma, tim bolj vpljiva na fantazijo otrok ter jih tako rekoč seboj vzdiguje v višje, nadzemeljske kroge.

Računstvo se poučuje v prvih šolskih letih na podlagi nazornega nauka: toda v malokaterih šolah se nahajajo številni stroji, na katerih se še demonstruje število 1000. Najnavadniši so ruski številni stroji, predočujoči število 100 v enotah.

S čegavo pomočjo se pa rešujejo naloge v višjem številnem krogu?

S čim drugim, kakor s pomočjo vobraznosti. Če se ne posreči otroku sè svojo fantazijo pri kakej nalogi dotičnih pomiselnih podob razsvetliti — ne razume računa. Učitelj se pa trudi otroku račun razjasniti, toraj deluje na razvoj vobraznosti.

Kako je pri branju, oziroma pri obravnavi beril?

Že zgoraj sem omenil, da si otroci krepijo fantazijo, kakor hitro spoznajo črke; tembolj si jo izobrazujejo v višjih oddelkih pri obravnavi beril. Ja, ko bi učitelj samo knjigo odprl ter z učenci mehanično prebiral berilo za berilom, takrat bi jako malo storil za razvoj vobraznosti. Kateri inteligenten učitelj pa tako dela? Mislím, da ni učitelja na Slovenskem, kateri bi ne skušal berilne tvarine učencem razjasniti.

Kaj pa je to pojasnjevanje?

Nič drugega nego razvitek fantazije. Učitelj zbira s primernimi vprašanji znane podobe v otročjej svesti, sestavlja jo z njihovo pomočjo druge pomiselne podobe, koje zahteva tvarina berilnega sestavka. Če zamorejo učenci sè svojo vobraznostjo najti dosti znanih pomiselnih podob, tedaj so sestavek razumeli, drugače jim berilna tvarina samo kot „praznodoneče besede“ teži mehaničen spomin. Pri pripovedovanju berila se lahko opazuje, da učenci radi pripovedujejo z „lastnimi besedami“. Se nahajajo učenci s tako dobrim spominom, da reproducirajo berilo z istimi besedami, kakor je v knjigi, toda malo jih je. Posebno če je berilo dolgo, se to skoraj nobenemu ne posreči. Učitelj pa rad vidi, če mu učenci iste misli z drugimi izrazi pripovedujejo, dobro vedoč, da se s tem krepí njihova vobraznost. Smelo toraj trdim, da obravnava berilnih sestavkov ni nič „slučajnega“, nego mora biti od učiteljeve strani nameravana in zraven tega še prav dobro premišljena. Te zahteva metoda!

Idimo k spisju!

Tu najde otročja vobraznost neusahljiv vir. V spisju se koncentrirajo skoraj vsi učni predmeti. Ni mi namen kazati kako gre obravnavati spisje v narodni šoli, kajti za to bi še potreboval enkrat toliko časa in prostora, nego hočem le opozarjati slavne čitatelje, kako se v spisnih vajah sistematično razvija fantazija. Od začetka pristavljanje posameznih črk, zlogov, besed, stavkovih delov. Potem več stavkovih delov dopolnujoče slovnične naloge v zvezi s prepisavanjem. Pozneje reprodukcija t. j. tvarina se zahteva nespremenjena, kakor se je podala učencem. Tu sem spadajo zapisovanja pripovedi, pravljice, beriln. sestavkov itd., koje jim je učitelj pripovedoval.

Zdaj se začne spreminjevanje vsebine. Pojmi se dodajajo, izpuščajo, nadomeščujejo z drugimi, delajo se dispozicije. Tako nastajajo iz prvotne naloge — druge in tako se dela z nalogami, imajočimi za vsebino snov iz različnih učnih predmetov. Učitelj vodi sè svojo fantazijo učence po potu občne omike.

Da se pri tem njihova vobraznost jači in razvija, je samo ob sebi razumljivo, kajti podlaga vsem tem spisnim vajam je spremenjena reprodukcija — fantazija. Bolj ko se skrbi za raznovrstnost nalog in gleda na lepoto jezika, bolj se vzbuja vobraznost. Dolgo je treba spisnih vaj, predno se fantazija tako razvije, da nastopi namesto reprodukcije, prosta produkcija. Narodna šola le redko doseže v spisju ono stopinjo, kjer je mogoče, da se zahteva prosta obravnava kakega predmeta brez pripomočkov, brez dispozicije. Kedar pa učenci dosežejo to, takrat so prišli na jako pladonosno polje fantazije.

Kaj bi še rekel o zgodovini, o zemljepisju, o prirodoznanstvu, o risanju? Ali ti predmeti ne razvijajo fantazije? Otrok sliši o raznih narodih vseh vekov, čuje zgodbe Grkov, Rimljanov, Slovanov, Germanov . . . . On spoznava dobre in slabe lastnosti narodov, vladarjev in drugih v zgodovini imenitnih oseb. Kako se zanima za srednjeveško viteštvo, križarske vojske, razne iznajdbe itd. Katera duševna moč mu pomaga vse to osvetliti? Zopet je vobraznost, koja mu razjasni posamezne pomiselne podobe.

Fantazija mu pomaga, da si času primerno predstavlja modrijana Sokrata, mogočnega Rimljana, divjega Germana, starega Slovana itd. Ako pokličeš učenca k zemljevidu, veleč mu, naj ti pokaže glavno mesto Dunaj. Kaj ti pokaže? Črn krog z nekolikimi kalobari. Katera duševna moč pomaga otroku, da si, gledaje to znamenje, predočuje veliko število hiš, palače, ulice, cerkev sv. Štefana, cesarski dvor, državni zbor in tako naprej? — Vobraznost, moraš odgovoriti.

Kaj pa inostranske države sè svojimi mesti? Kaj polumračni sever? Kaj trope sè svojim groznim živalstvom in bujnim rastlinstvom? Ali vse to ne deluje z veliko močjo na fantazijo?

Predaleč bi me privedlo, ko bi hotel na vsakem učnem predmetu pokazati, v kakej meri razvija vobraznost, kajti tvarina mi je pod peresom že itak preveč narasla. Dodati le še hočem, da je *a priori* vsak pouk nemogoč, kjer ne sodeluje ta duševna velemoč, izvzemši one slučaje, kjer se mora učna tva-z nazornimi demonstracijami pojasnjevati.

Vobraznost, je tista duševna sila, katera provzroči, da učenec nauk shvati (zapopade). Dokler se bode v šoli poučevalo, in scer tako poučevalo, da bodo učenci pouk razumevali, se bode tudi gledalo na razvoj fantazije. Če se pa v kakej šoli ozira le na mehanično učenje na pamet, ne gledé na to, ali učenci kaj razumejo ali ne, se nalaga nežni mladini težko breme, katero drži samo z mehaničnim spominom. Tu se seveda za izobrazbo fantazije stori prav malo. Hvala Bogu, da je malo takih šol.

Ad vocem, „kar se vendar-le za njo stori, stori se slučajno“, še to-le:

S temi besedami se tako nekako trdi, da si učitelji nismo prav v svesti kaj delamo, da ne poznamo psihologije. To je neosnovana breca vsemu učiteljstvu, katere gotovo ne zasluži.

Da bi učitelji ne vedeli, kake eminentne važnosti je fantazija, ter bi razvoj te velevažne dušne moči prepuščali slučaju? Nikdar! Saj skrbimo pri pouku tudi za razvitek drugih duševnih moči. In ravno najiminentnejšo bi zanemarjali?

Logika in psihologija ste za učitelja najimenitnejši vedi, kojih nikakor ne sme zanemarjati. Če pa to vendar-le stori, se mu lahko pripeti, da ne ve, kdaj in kako bi izobraževal spomin, pazljivost, srce (Gemüth), vestnost, dobroto, pravičnost, priličnost, vobraznost, prepuščajoč vse to — — — slučaju.

S. Cvahte, nadučitelj.

Anton Martin Slomšek, pedagog, domo- in rodoljub slovenski.

Spisal Franjo Jamšek.

(Dalje.)

24. *Varujte jih znotrajnih sovražnikov.* Priden vrtnar ima neprenehoma trebiti, oberati in obrezovati svoje mlado drevje; še več imata oče in mati svoje otroke *odvaditi hudih navad* in slabih nagonov, ki se pri otrocih pokažejo. — *najnevarnejši so jeza — nevošljivost — nečemernost — nepokorščina.* Ako beseda ne pomaga, naj šiba pripomore. Kdor svoje dete v strahu ima, ga bo vesel. — Globoko je hudobija v srce otroka vsajena, šiba jo bo izgnala. „Ne zanemari šibe pri otroku, da te žalilo ne bo“, opominja sv. Duh. *Blagor otrokom, katere stariši tepó; ne bodo jih tuje vrata po petah tolkle.*

25. *Čujte, premišlujte otroke, kamo kažejo.* Že zarano začne žgati, kar kopriya hče ostati. — Barajte (vprašajte) jeden družega rekoč: Deca so veliko hujši; kaj je tega krivo? Kako bi se odpomoglo? — Poslušajte sosede, kaj o vaših otrocih pravijo. Ne mislite, da so angelji, nikarte jih zagovarjati, jim potuho dajati!

26. *Ne naveličajte se učiti, moliti, svariti svoje otroke.* Dokler je še drevo mlado, se lahko zravna; staro drevo se ulomi. — Pa drevo na en sam mahljaj ne pade, tudi otrok se z jedno besedo ne poboljša; v skrbi toraj imejte svoje otroke, kakor sta Marija in sv. Jožef Jezusa lepo varovala.

27. *Potrebno je otroke pridno učiti, in vsega dobrega privajati.* Lepa je rodovita dolina polna sadunosnega drevja — še lepša je dežela polna prav po krščansko izrejenih otrok, ki po izgledu Jezusovem na pameti, modrosti in ljubeznjivosti rastejo.

28. *Učite otroke prvič moliti;* molitva je tudi otrokom zlati, nebeški ključ. Matere! ne zamudite svoje otroke zjutraj in zvečer k molitvi opominjati — očetje na glas naprej molite; taka molitva bode otrokom jutrna zarja srečnega življenja; molitva nedolžnih otrok je zlata vredna.

29. *Drugič delati.* Človek je za delo, kakor ptica za letati, riba za plavati, pa se ga ima iz mladega vaditi. Mali otroci naj igrajo, odrašeni mladenčiči in dekleta naj delajo. — *Pridno delo lastnih rok blagoslovi dober Bog.* Človek se ima toljko učiti, da prehitro nikolj ne začne, pa tudi nikdar ne skonča, od oralna do peresa, od kuhlje do šivanke.

30. *Tretjič učiti otroke gladko ubogati.* Le v mlinu se dvakrat pové. Štrta božja zapoved ima svoj posebni blagoslov. Tudi Jezus je bil svojim starišem pokoren.

31. *Želiš otroka varčnosti privaditi*, ukaži mu vsako droktnice kruha hraniti, ki na tla pade; božji dar je; — *rednosti*, vadi ga vsako jutro o pravi dōbi vstati, zvečer vsako oblačilo na svoj kraj položiti; malo je, pa veliko zda; — *hvaležnosti*, naj za vsak košček kruha poprosi, za vsak grizljaj zahvali, tebi oče, mati, roko poljubi.— Naj bi pač stariši te resnice ne pozabili: *Pri malem se začne, pri velikem konča.*

32. Hočeta oče in mati svojim otrokom v dober stan pripomoči, imata sama tisti stan ljubiti in spoštovati, kajti deček le tisti stan poželi, kojega od svojih starišav hvaliti sliši.

33. Stara resnica se potrjuje, da stariši, ki hočejo blage otroke imeti, si imajo vse prizadevati, *prvorojenega prav skrbno odgojiti*; po prvem se navadno vsi drugi vržejo; in kadar prvi srečno odrastejo, mlajšim radi pomagajo k boljemu stanu.

34. *Naj bi stariši pred vsem za svoje otroke molili*, da bi jih sv. Duh razsvetlil ter jim pravično pamet dal, vse drugo bi jim bilo navrženo. Naj bi tudi svojim mlajšim za pravo podučenje skrbeli, hitro bi nad njimi veselje doživeli.

35. Otroci so lepa obljava boljših ljudi in boljših časov.

36. Stariši radi svojim otrokom vse dovolijo, ker se za njihovo bolezen bojé, in mislijo, da jih bodo deca radi imeli, ako jim vse po volji storé. *Pa samoglavni, trmasti, kujavi, nepostrežni, izberljivi, kljubetni (nagajivi), na vse hudo razvajeni otroci svojih starišev ne ljubijo in se jih ne bojé.* Dokler so mladi, očetu in materi nagajajo, kadar njih strahu odrastejo, jih pa kolnejo, da se dopolni takim *premekim štarišem, kar sv. Duh govori: „Le ljubi negodno svojega otroka, in strašil te bo; igraj ž njim, in žalost ti bo narejal.*

37. Blagor možu, ki je od svoje mladosti navajen Adamov jarem nositi, sam sebe zatajevati, težave življenja voljno nositi, potrpeti in pa za dobro vzeti, kar mu Bog dá. Taka šola je zlata šola srečnega in zadovoljnega življenja; v ti šoli morajo stariši prvi svoje otroke imeti, ako hočejo, da jih bodo deca za ljubo imeli.

38. Ljubezen otrok do starišev le tam prebiva, *kder starišev moder strah in pa ljubezen otroke redita.*

39. „Začetek modrosti je strah božji“, uči sv. Duh; kder njega ni, tudi prave ljubezni ni.

40. Mladenič ne zajde lahko od pota, katerega se je v mladih letih privadil. —

41. Blagor sinu, komur je *mati prvi, oče drugi, moder in pošten školnik še le tretji učitelj*, ki ni samo učitelj, marveč tudi skrben krščanski rednik (odgojitelj).

42. Krščanska omika in potrebni poduk je stanovita podloga prave sreče, časne in večne.

43. Pošteno rojaštvo je človeka prvo bogastvo; zategadel se mladenči svojega rodú in imenitnega stanú radi pohvalijo, česar jim nihče ne zameri. Ako se pa prevzetnjaki na imenitnost in premoženje svojih starišev in pradedov zanašajo, se na piravo palico naslanjajo in si nabirajo piškovich orehov.

44. Vsake poštene rodbine žlahno cvetje so otroci; malo deco lepo učiti in skrbno rediti, mora biti vsake vrle gospodinje prva in največa skrb, pa ne le za svoje, ampak tudi za rejence in rejenkice, ki pod njeno streho bivajo.

45. Lasten oče je rad otroku premehek, ali pa preoster; lastna mamka prerada svoje deco razvadi in tako zamehča, da bi ne bilo kaj prida iz takih otrok. Bog jim zatoraj lastne roditelje vzame, in jih drugim rednikom dá, naj si poskusijo tujega kruha. Saj tudi mlado drevje moraš v drugo zemljo presaditi, ako hočeš, da ti bo lepše rastlo.

46. Pač čudne, pa vselej modre so poti božje predvidnosti, po kojih Oče nebeški človeka od mladih nog pelje, ter vzeme mladenču očeta, in mater pusti, naj iz maternega srea svete vere zelčni rozmarin sinu priraste, in vse žive dni v njegovem dejanju zeleni in diši, katerega mnogoteri oče zaduši v sreju svojih otrok. Kaj bi v sedanjih časih iz mladega sveta. seosebno pri imenitnih, žlahnih in bogatih stanovih bilo, ako bi krščanske matere svete vere žlahno drevce ne ogrebale in ne polivale!

Materni nauk je mladenču jutrna zarija, njeni bogoljubni vzgled mu je za vse žive dni lepa bela luč; materni spomin spremlja človeka prav po angelsko na vseh potih; in naj se ravno tak človek včasih zajde, prej ali slej ga rajne matere duh na pravo pot povrne. Blagor torej sinu, ki dobrega očeta — dvakrat blagor njemu, ki dobro krščansko mater ima.

47. *Kar dobra mati v mlade srce zasadi, vse žive dni ne posahne.*

48. Tolike dobrote (nastavljanju kóz ali osepnic) se še zdaj po mnogoterih krajih neumni ljudje branijo.

49. Dobro ni za človeka, če se mu prehitro predobro godi; prelahko se dobrega razvadi, in po preranih dobrotah na vselej svojo zadovoljnost zgubi. Od kraja moraš v trdem začeti, in dokler si še mlad, pešec hoditi, ako se hočeš na stare dni zadovoljno voziti. (Dalje sledi.)

„Lavdon“

Praktična obravnava te pesmi str. 148, II. berilo.

1. Uvod.

Kako je bilo ime materi cesarja Jožefa II.? — Marija Terezija. — Kateri še zna povedati, za kaj je Marija Terezija posebno skrbela? — Za šole. — Kako je skrbela za uboge učence? — Dala je šolske knjige tiskati in jih razdeliti med uboge in pridne učence. — Kaj je dala cesarica staviti? — Bolnišnice in sirotišnice. Kaj je odpravila Marija Terezija? — Nečloveške mučilnice. — Kakšna vladarica je bila tedaj cesarica Marija Terezija? — Dobra. — Je bil tudi njeni sin Jožef dober deželni oče? — Da, kajti on je tudi tako skrbel za svoje podložnike, kakor njegova mati. — Je-li imela Marija Terezija tudi sovražnike? — Ona je imela več sovražnikov in najhujši je bil pruski kralj Friderik II. — Kaj pa so hoteli sovražniki? — Avstrijske dežele bi si radi med seboj razdelili. — Se je sovražnikom to posrečilo? — Ne. — Kako pa, da sovražniki niso mogli cesarice premagati? — Podložniki so svojo cesarico

zelo ljubili, zato pa so se za njo in domovino hrabro bojevali. — Kdo pa je peljal vojake proti sovražnikom? — Zato postavljen vojskovodja — Glejte! V službi slavne cesarice, Marije Terezije, je stal marsikateri junaški vodja; eden izmed najslavnejših je bil Lavdon. Ponovi, kar sem rekel R! Po smrti Marije Terezije je služil tudi njenemu sinu Jožefu. Pod vladarstvom Jožefa II. pa je nastala vojna med Rusom in nevernim Turkom. Cesar Jožef je poslal Rusu sè slavnim Lavdonom pomoč. Pri Belgradu se je vnela huda bitka, v kateri je Lavdon Turke premagal.

Ponovi to, kar sem zdaj povedal, F!

2. Učitelj pesem prečita.

3. Učenci čitajo 2—3krat.

4. Učenci berejo posamezne kitice, učitelj pa pojasnjuje manj znane izraze, ter pomaga učencem sestaviti glavno misel vsake kitice, n. pr.:

Beri prvo kitico R! Kaj je „Beligrad“? — Beligrad ali Belgrad je glavno mesto Srbije. — Kaj je teklo za gradom? — Kri. — Zakaj se tukaj tisti stavek dvekrat pové? — Da se to bolj povdarja. — Kaj pa hoče reči pesnik z besedami: „Da b' gnala mlinske kamne tri“? — Da je bilo prav veliko krvi. — Od kod pa je prišla kri? — Od umorjenih in ranjenih vojakov.

Glavna misel prve kitice je:

Pri mestu Belgradu se je začela huda vojna, v kateri se je prelilo mnogo krvi. Ponovi, S!

Beri drugo kitico B! Kaj je bil Lavdon? — Vojvoda. — Zakaj se pa imenuje „vojvoda“? — Ker vojake vodi, napeljuje. — Kaj se pové z besedami „krvavi meč v rokah drži“? — On ima v rokah silen meč, s katerim hoče sekati po sovražniku. — Kaj se pravi „turško vojsko pokončat“? — Hoče turške vojake premagati, pregnati, uničiti.

Misel druge kitice je:

Lavdon zaleže mesto ter hoče turka pobiti.

Ponovi misel te kitice Ž!

Čitaj naprej C! Kaj se pravi „ošabni Turk“? — Prevzetni, bahati Turk. — Kaj reče Turk Lavdonu? Kaj pa hoče Turk s temi besedami? — Lavdona zasmehovati in zaničevati. — Zakaj pa Turk tako zaničljivo govori? — Ker je imel mnogo vojakov in ni mislil, da bi ga Lavdon zamogel premagati.

Misel tretje kitice se tedaj glasi:

V mestu zapoveduje mogočni Turk ter v svoji prevzetnosti Lavdona zasmehuje.

Ponovi B!

Čitaj četrto kitico F! Kedo to govori? — Lavdon. — Kaj pa misli z besedami! „s svinčen'mi zrni“? — Svinčene kroglice, s katerimi se bašejo puške. — Kaj pa pomenijo besede „s črnim prahom“? — Smodnik, strelni prah. — Kaj mislite, so se te besede Turku dopadle? — Ne. — Zakaj pa je Lavdon tako odgovoril? — Ker ga je Turk prej zaničljivo vprašal, mu je ostro odgovoril.

Misel te kitice je:

Lavdon daje Turku na znanje, da ga hoče popasti in se z njim bojevati.

Ponovi misel te kitice D!

Beri peto kitico G! Kaj se pravi: „Cesarske puške pokajo?“ — Lavdonovi vojaki jamejo streljati. — Zakaj se turške žene jokajo? — Ker vidijo, da bodo njih moži premagani, in da bo mnogo usmrtenih. — Kaj se pravi „bombe“? — Bombe so velike kroglice ki so otle in napoljene z gorljivimi snovi; ko padejo, se razbijejo ter najmočnejši zid razrusijo ali pa mnogo vojakov na enkrat pomorijo. — Kaj se pravi: „Turki se iz grada vlečejo?“ — Turki so začeli bežati.

Misel te kitice se glasi:

Lavdonovi vojaki jamejo močno streljati in neverni Turki se spustijo v beg.

Ponovi J!

Beri zadnjo kitico A! Kaj lahko stavimo nameste besede „mogočni“? — Junaški, hrabri. — Kaj se pravi „Na slavo Lavdonu slovi“? — Belogradčani še zdaj časte in slave Lavdona, ker je bil pregnal iz mesta ljutega Turka. —

Misel zadnje kitice se glasi:

Prebivalci mesta Belgrad se še vedno spominjajo slavnega Lavdona, kateri je pregnal iz mesta nevernega in krvoločnega Turka.

Ponovi P!

Ponovi glavno misel prve, druge, . . . šeste kitice, R! P! J! K! F! Z!

5. Učenci se vadijo v glatkem in pravilnem branju.

6. Pesem se memorira.

7. Naloge:

- a) Glavne misli posameznih kitic se narekujejo.
- b) Napišite glavno misel vsake kitice!
- c) Napišite to pesem na pamet na tablice.

Josip Lasbahar.

Logika.

Spisal Dr. Josip Križan,

kr. gimnazijski profesor v Varaždinu.

(Dalje.)

III. Oddelek.

Nauk o sôdu.

§ 28. O sôdu v obče.

Že v nauku o pojmu smo se prepicali, da so pojmi med seboj odvisni; a pravo njihovo medsebenno razmero spoznavati uči sôd, ker s sôdom izreka se zveza pojmov po razlagi namreč, ali se more z mišljenjem tega ali onega pojma tudi kateri drugi pojem misliti ali ne. Sôd (judicium) je tedaj ali odloček o združenju ali razdruženju dveh pojmov ali pa odgovor na prašanje se li s pojmom „a“ more drugi pojem „b“ združiti ali ne.

Glavni deli sôda so ti-le: 1. podmet (*subjekt*), 2. dopovedek ali prisodek (*predikat*) in 3. yez (*kopula*). Subjekt je oni del sôda ali ona misel, ki služi drugej pri spojitbi za podlago, ali del, pri katerem se moramo prašati, se li more ž njim kak drugi del združiti ali ne. Subjekt je tedaj oni pojem, ki se more natančneje določiti. Predikat je oni del sôda ali ona misel, ki se s podlogo, to je z zamišljenoj mislijo združiti mora. Predikat je pojem, ki svojo spojitbo z drugim pojmom istega natančneje določuje. Kopula je slednjič jezikov izraz v združenju ali razdruženju misli in je navadno glagol *biti* ali *imeti*. A kopula ni vselej izražena s posebno mislijo, ona je često v predikatu skrita, n. pr.: „človek govori“; tudi zamore glagol predstavljati vse tri dele, n. pr. „govorim“.

§ 29. Tvarina in oblika sôda.

Baš tako, kakor na pojmu razlikujemo tvarino od oblike, imamo tudi pri sôdu paziti na tvarino in obliko. Pod tvarino razumevamo glavna dva pojma, iz katerih sôd obstoji, in ta sta subjekt in predikat. Oblika sôda pa je način modsebne spojitbe subjekta in predikata. Mnogokrat se dogaja, da imata dva sôda isto tvarino in se itak med seboj razlikujeta, ako je namreč njihova oblika različna. Takó n. pr. imata sôda: „vinski evet je gorljiv“ in „vse gorljivo je vinski evet“ isto tvarino; pa ker je njihova oblika različna, zato sta tudi sôda med seboj različna. Prvi je namreč istinit, drugi pa lažen.

§ 30. Razmera med subjektom in predikatom v sôdu

Razmera med subjektom in predikatom v sôdu je korelativna ali vzajemna, to je, vsak od teh glavnih pojmov pokazuje vselej na drugega. Ni namreč subjekta brez predikata in ne predikata brez subjekta. Zbog te razmere izrazuje vsak sôd uvetno (pogojno) ali hipotetično misel. Na tem osnivate se dve temeljni pravili.

1. Subjekt je s predikatom v istej razmeri, kakor pogoj (*Bedingung*) s pogojenim (*Bedingten*).

2. Navadno ima predikat v sôdu večji obseg nego subjekt. Ako n. pr. rečemo „*a* so *b*“, tedaj je „*b*“ širji pojem od „*a*“, in baš zato moremo s predikatom *b* spojiti razve *a* tudi druge subjekte. N. pr. „sneg je bel“. Pojem bel ne pripada tukaj z celim svojim obsegom subjektu, ker je še mnogo drugih predmetov, ki so beli.

Opazka 1. Omenjena razmera med subjektom in predikatom more se tudi s posebnim znamenjem naznačiti, in sicer če sôd tako-le pišemo: $a < b$, to je *a* so *b*. S tem smo namreč naznačili, da je *a* oži in *b* širji pojem. Navadno je predikat širji pojem; imamo pa tudi take sôde, v katerih je subjekt s svojim obsegom čisto enak obsegu predikata, kar je takrat, ako sta ona vzajemna pojma, ali ako sta v razmeri istosti. N. pr.: Vsi istostrani trikotni so istokotni trikotni in istokotni trikotni so istostrani. Slednjič more celo tudi subjekt širji in predikat ožji pojem biti, a v tem slučaju mora biti subjekt delen (*partikulär*). N. pr.: Nekateri živali so ptiči.

Opazka 2. Ako sôd z besedami izrazimo, tedaj on predstavlja stavek. Stavki so pa ali popolni ali nepopolni. Popoln je stavek, ako so vsi deli sôda izrečeni. Nepopolni so pa oni stavki, kojim nekateri deli manjkajo. Med poslednje brojimo tako zvane eksistencijalne stavke, ki se v logiki tako le pišejo: $a = je a$ (*Es ist a*). N. pr.: Je Bog.

§ 31. Obča razdelba sôdov.

Sôde delimo na dve glavni vrsti, in sicer 1. na enojne, 2. na sestavljene. Prvi se ne morejo dalje razločevati, drugi pa se lahko v enojne razločijo. V jezиковem oziru predstavlja goli stavek enojne sôde, razširjeni in sestavljeni stavki pa predočijo sestavljene sôde. Mnogokrat vendar tudi goli stavek izreka dva sôda. Tako n. pr. goli stavek: „Kaj n ubil je Abeljna“ izreka dva sôda, to je „Kaj n je ubil“ in „Abelj bil je ubit“.

Subjekt, predikat in njuno medsebeno razmerje je glavna podloga, po kateri se enojni sôdi razdelé, in sicer vodi subjekt k kolikosti (*Quantität*) predikat k kakovosti (*Qualität*) in njihov medsebeni odnos slednjič k odnosu ali relaciji. Kant pridal je še način (*Modalität*); ker pa način izrazuje delovanje sôda na svest sodečega subjekta, zatô je ta razdelba psihologična, ne pa logična.

Sestavljene sôde delimo slednjič po načinu, po katerem so enojni sôdi v celost združeni.

§ 32. Razdelba enojnih sôdov po kolikosti.

Z ozirom na to, ali subjekt sôda s celim svojim obsegom predikatu pripada, ali samó z nekim delom, delimo sôde na občne (*judicium universale*) in delne (*judicium particulare*). Obrazec občnih sôdov je ta le: $S < P$ ali $a < b$; t. j. vsi S so P , ali vsi a so b . N. pr.: Vsi ljudje so umrjoči. Vse rastline rasto. — Delni sôdi izrazujejo pa se s tem le obrazcem: $\frac{1}{8} < P$, ali $\frac{1}{n} < b$; to je, nekateri S so P , ali nekateri a so b . N. pr.: Nekateri ljudje so bogati. Nekateri rastline cvetô. — Tej razdelbi pridal je še Kant tako imenovane posebne sôde (*judicium singulare*), to so sôdi, katerih subjekt je osebni pojem. N. pr.: Preradovič je glasovit pesnik. Toda te moramo brojiti med občne sôde, ker njihov subjekt pripada predikatu s celim svojim obsegom.

So razdelbo sôdov naznačujejo v jeziku različne besede, in sicer izrazujejo se občni sôdi z besedami: vsi, vsak, noben; delnih značajke pa so besede: nekateri, marsikateri, mnogoteri; in za posebne sôde so slednjič besede: ta, oni ali lastna imena.

Opazka. Pravilnejše bi sicer bilo, da bi občne in delne sôde tako-le označili: Občni sôdi so oni, v katerih se predikat nanaša na poln obseg subjekta, delni so pa oni, v katerih se predikat nanaša samó na del subjektovega obsega. Pa ker smo v poprejšnjem §. trdili, da nas subjekt vodi h kolikosti, zato morali smo ostati dosledni.

§ 33. Razdelba enojnih sôdov po kakovosti.

Ker se sê sôdom izrazuje ali združenje ali razdruženje dveh pojmov, zato izreka on ali trditev ali pa nekavo, po tem namreč, ali se zamišljenemu subjektu z vezjo predikat pridaje ali ne. Sôd, v katerem vez zamišljenemu subjektu predikat pridaje, izreka trditev in se zatô imenuje trdiven (*judicium affirmans*); on pa, v katerem vez zamišljenemu subjektu ne pridaje predikata, imenuje se nekaven (*judicium negativum*). Občni obrazec trdivnega sôda je: „ $S < P$ ali $A < B$ “, t. j. S je P , A je B . N. pr.: Presiren je mrtev. Nikavni sôdi izrazujejo se s tem-le načinom: „ $S < -P$ ali $A < -B$ “, t. j. S ni P , A ni B . N. pr. jajce ni črno. Z vezjo izrečena trditev in nekava v sôdu je kakovost sodov. Omenjenej razredbi po kakovosti pridal je Kant še tako imenovane mejivne sôde (*limitative*),

to so taki sôdi, ki imajo v predikatu nekavo in tedaj z nekavo izrazujejo trditev. N. pr.: Duša je neumrjoča = duša je zmirom brez kraja; to pa ni posebna vrst, ker ti sôdi so po svoji obliki trdivni, po vsebini pa nekavni; v logičnem oziru prištevajo se tedaj mejivni sôdi k trdivnim.

§ 34. Vrsti sôdov po kolikosti in kakovosti.

Ako združimo razdelbo sôdov po kolikosti z razdelbo po kakovosti, tedaj imamo:

1. Občne trdivne z obrazcem: $S < P$, to je: vsi S so P .
2. Delno trdivne z obrazcem: $\frac{1}{s} < P$, to je: nekateri S so P .
3. Občne nekavne z obrazcem: $S < -P$, to je: nobeden S ni P .
4. Delno nekavne z obrazcem: $\frac{1}{s} < -P$, to je: nekateri S niso P .

N. pr.: 1. Vsa telesa so težka. 2. Nekateri ljudje so učeni. 3. Noben človek ni vsegaveden. 4. Nekateri rastline ne cvetô.

Mihael Psellus, rojen 1020. leta označil je občno trdivne $S < P$ s črko A , občno nekavne $S < -P$ s črko E delno trdivne $\frac{1}{s} < P$ s črko J , in delno nekavne sode $\frac{1}{s} < -P$ s črko O . Ti samoglasni vzeti so namreč iz besed: *affirmo* in *nego*, in školastiki so jih zložili v ta dva verza:

Asserit A , negat E sed universaliter ambo,
Asserit J , negat O sed partikulariter ambo.

Ta verza se rabita še dandanes v logiki, ker se ž njima razdelba po kolikosti in kakovosti lahko zapomni.

§ 35. Razdelba sôdov po odnosu (relaciji).

Z relacijo se izrazuje način, s katerim se združenje ali razdruženje s predikatom izreka. Ako se namreč v sôdu z določenim in brezuvetnim načinom izreče združenje ali razdruženje subjekta s predikatom, tako je sôd brezuveten ali kategoričen; ako se ono uvetno izreče, takrat je sôd uveten ali hipotetičen. Ker pa tudi brezuvetni sôd izrazuje uvetno misel, zato je po prvotnem bitju vsak sôd uvetna misel, in baš zato ne tiče se omenjena razdelba sôdov toliko bitja sôdov, nego več njihovega jezikovnega izraza. Obrazec brezuvetnemu sôdu je ta-le: $S < P$, to je S je P . N. pr.: *Bog* je pravičen. Uvetni sôdi izrazujejo se pa z obrazcem $S \sim P$, to je, ako je S , tedaj je tudi P . N. pr.: Ako *dežuje*, tedaj je *zemlja mokra*, ako se *steklo* jako *ogreje*, tedaj se *tali*.

Tudi omenjenej razdelbi pridal je še Kant tako imenovane razločilne ali disjunktivne sôde, v katerih je subjekt s predikatom v istej razmeri, kakor celost proti svojim delom. Obrazec tem sôdom je: $S < \alpha/\beta$, to je S je α ali β . A iz sôda $S < \alpha/\beta$, moremo napraviti te le sôde: Če je $S - \alpha$, tedaj S ni β . in če je $S - \beta$, tedaj S ni α . Iz tega sledi, da so razločilni sôdi, ako določnost izrekajo, po pravem uvetni sôdi, in da so sestavljeni sôdi. Z ozirom na kolikost in kakovost so brezuvetni in uvetni sôdi, občni in delni, trdivni in nekavni.

(Dalje sledi.)

Književna poročila.

Izdavanje „Ljudske knjižnice“ se tudi letos nadaljuje. Dosihmal so izšli 4 zvezki, ki prinašajo mnogo prav raznovrstnega in zanimivega berila. Prvi zvezek ima daljše povesti „V Dragi“, „Žalosten konec malo-pridneža“. „Dve sestri Czatoryšti v Puljovah“ in pa več narodnih pripovedek iz slatinske okolice. Drugi zvezek objavlja kratke životopisne črtice iz mladosti Pija IX. in cesarjeviča Rudolfa; potem pripovesti „Sirota Barica“, „Ivanek“ in „Helima“. V tretjem zvezku je zbranih več prav mičnih prigodbic in narodnih pravljic. Opomina vredno je 21. branje, v katerem se kratko razlagajo dolžnosti otrok do starišev. Štrti zvezek prinaša pripovesti: „Pergamen mauriškega doktorja“, „Hudičev križ“, „Kako je odlegel Ančiki zobobol“, katere je vse iz češčine prevel g. J. Sattler. „Carigradski derviši (minihi)“ je hrvatski spisal Fr. Inkič, poslovenil pa Božidar Strmski. — Kakor vidimo je vsebina posameznih zvezkov tako bogata, da pri jako nizkej ceni, ki se je zvezkom nastavila, bogatejša biti ne more. Zatorej mi „Ljudsko knjižico“ prav gorko priporočamo vsem prijateljem odrašene slov. mladine, pa tudi slov. slovstva sploh. Le na lepoto in pravilnost jezika bi naj pisatelji veliko bolj pazili. — Vsak zvezek velja 6 kr. s poštnino 8 kr. in se naročuje pri g. Lav. Kordež-u v Mariboru. —k.

„Andrej Hofer“, junaški vodja Tirolcev leta 1809. Verni popis njegovega življenja, delovanje in njegove junaške smrti v Mantovi 1810. Za prosto ljudstvo svobodno poslovenjeno iz nemščine v Ljubljani 1886. Založil Anton Turk, knjigovez. Tiskal Lav. Kordež v Mariboru. Cena 12 kr. Po nemškem izvirniku se nam v tej knjižici popisujejo junaški čini Tirolcev l. 1809, katere je vodil hrabri in pogumni Andrej Hofer. Knjiga se prav lahko bere, vendar bi pa bilo kazalo vsebino na več odstavkov razdeliti, ker to človeka pri čitanju manj utruja. Zlasti pa bi to ugajalo mladini, ki še ni navajena celih knjig tako brez vsakega prenehljaja čitati. Tudi je v knjigi nekaj manj znanih in manj umljivih besed, katerim bi se bil g. prelagatelj svobodno izognil. Sicer pa bode knjiga našej mladini gotovo dobro došla in se tudi sme brez pomisleka v šolarsko knjižnico sprejeti. —k.

„Russland, Land und Leute“. Unter Mitwirkung deutscher und slavischer Gelehrten und Schriftsteller herausgegeben von Hermann Roskosehug. Leipzig, Gressner & Schramm. Preis pr. Lieferung 60 kr. öst. W. To je naslov precej obširnemu delu, v katerem se nam velikansko rusko cesarstvo v vseh svojih notranjih odnošajih prav zanimivo opisuje. Ker je poznanje ruske države in ondašnjih razmer pri nas tako pomanjkljivo, da ne sega dalje nego do borih črtic, koje smo v šoli o njej slišali, zato svetujemo vsakemu, ki se za to velikansko državo zanima, da prečita to delo. Tudi je to delo menda prvo, ki piše o Rusih čisto pravično in nepristransko ter riše ravno tako vestno temne, kakor svetle strani ruskega življenja. Vsak, ki bode to knjigo čital, se bode otrebil tistih krivičnih predsodkov, katere si je naše občinstvo po strankarskih in zlobnih časniških opisih pridobilo. Tudi Nemci, tisti namreč, katerim gre resnica čez strankarstvo, so to delo z veseljem pozdravili in neki vojaški, berlinski list piše: „Prav dobro nam je bilo pri srcu, ko smo videli, da se enkrat o naših izhodnih sosedih piše bolj resnično in prijazno, nego je to navada pri pisateljih, ki se svojih krivih predsodkov otresti ne morejo.“ —k.

„Kurzgefasste Geschichte Krains“ von August Dimitz. Laibach 1886. Ig. von Klainmayr's & Fed. Bamberg's Verlag.

To je naslov najnovejšemu delu znanega našega zgodovinopisca. Delo je pisano pregledno in temeljito ter obsega najvažnejše zgodovinske dogodke do l. 1883. Pri vsakem časovnem oddelu vpletel je g. spisovatelj tudi obče kulturhistorične opazke, kar cenó vse knjige le povečuje. — Ker je osoda naše Kranjske — več ali manj spojena čestokrat z óno sosedne jej Štajerske, zató utegne ta knjiga tudi štajerske g. sodruge zanimati. Mi jo jim najgorkeje priporočamo. Stane 80 kr., po pošti 5 kr. več.

Bruno

„Kresa“ 1. zvezek, ki se je 5. t. m. izdal, ima to-le vsebino: 1. Iz zapuščine pesnika Simona Jenka.“ Po pesnikovem dnevniku priobčil I. Jenko. — 2. „Doneski k zgodovini devetega stoletja.“ Dr. Fr. Kos. — 3. „Imenopis konjiške nadfare.“ M. Napotnik. — 4. „Ivan Manel, Manlius ali Mandelc, prvi tiskar na Kranjskem.“ Sestavil L. Žvab. — 5. „Nestorjevi Vlahi.“ Dav. Trstenjak. — 6. „Kako se pripravlja rastlinam podstava.“ M. Cilenšek — 7. „Balon „La France“.“ Dr. Ig. Klemenčič. — 8. „O starejši dobi indijskega slovstva.“ Dr. K. Glaser. — 9. „† Lavoslav Gorénjec-Podgoričan.“ Andrej Fekonja. — 10. „Poročilo o hrvatski književnosti.“ XIV. J. Steklasa. — 11. „Drobnosti.“ — Kres je edini naš znanstveni list in zasluži občne pedpore. Zlasti ga priporočamo kaj gorko slovenskemu učiteljstvu, da si ga v obilnem številu naroči. — List izhaja kot četrtletnik v posameznih zvezkih po šest tiskanih pól obsegajočih. Za celo leto veljá 3 gld., po knjigarnah vsak zvezek 80 nov. Kdor naroči skupaj 12 izvodov, dobi jednega povrh. Naročnina naj se pošilja tiskarni družbe sv. Mohorja v Celovcu.

Dopisi.

Kranjsko, začetkom aprila. — Precej časa je uže, odkar sem Vam pisal zadnjo pot! Kaj hočete, g. urednik? Je uže takó! Človek mora imeti potrpljenja, osobito pa še takrat, kadar je vrednik slovenskemu listu. Če pa kedo zna trpeti in potrpeti, potem sigurno Vi to izvrstno umete, — vsaj ste učitelj. No, in to dobro vemo vsi, da je potrpežljivost naglavna čednost — učiteljem. Osobito na Kranjskem mora učiteljstvo uže precej vežbano biti v potrpljenju, da more vse mirno prenašati, kar pride čezenj. — Pa kaj hočemo dalje govoriti o tej naši čednosti, govorimo raje malo o doslednosti ali — kakor se bolj učeno glasi — o „konsekvenci“!

Gotovo se še spominjate, da se je v minolej sesiji kranjskega deželnega zbora govorilo mej drugim tudi „o delavnosti kranjskih učiteljev v šoli in izvan nje in sicer ob priliki, ko je bila na dnevnem redu točka, tikajoča se poboljška gmotnih prihodkov kranjskih ljudskih učiteljev. Tedaj je plemeniti gorenjski rojak — z Gorij blizu Bleda domá — ekscelenca baron Schwegel kranjskemu učiteljstvu poklonil par goropadnih očitanj, med drugimi tudi to, da se učitelji preveč bavijo — čujte! — s pisanjem —, kar bi drugod zaračunili brez dvojbe učiteljem le na čast in hvalo! Gosp. slovenska poslanca, dr. Vošnjak in Krsnik sta pa tudi — hvala jima v to — krepko zagovarjala čast in se potegnila za ugled učiteljstva ter javno priznala, da more Kranjska le ponosna biti na svoje národne vzgojitelje! Ta izpoved nam je bila zadostila in dobro nam je dela. — A besede so vendar le besede, ni dosti, da se izreka priznanje, treba je tudi besedam na zvunaj vidnih, dejanskih znamenj. —

G. Stegnar — učitelj — poslanec ter mnogoleten boritelj za učiteljski ter šolski interes — je v istej seji nasvetoval, naj bi se svota, ki

je bila preliminirana v podporne namene učiteljem in šolam, za nekaj stotakov povišala ter je ta svoj nasvèt z jako tehtnimi razlogi podprl. A kaj se zgodi? Kaj so vkrenili na naši „patres conscripti“? Zavrgli so Stegnarjev predlog!! — Prej obče priznanje in pohvala učiteljev za njih vspešno delovanje in pridnost, potem pa odbitje male svote v podporo ravno ónim, ki so bili takó neopravičeno napadeni po narodnih nasprotnikih! Kako se to oboje pač vjema?! — Po tem dogodku se je vspeh govorov prej imenovanih gg. učit. zagovornikov precej zmanjšal. Kje je bila tu doslednost?

Vidite g. urednik to je konsekvencia v politiki: če je prava ali ne, to naj presoja vsak po svoje, kakor mu ljubo in drago. —

Za radoljiški okraj imenovan je mesto tedanjega vodje gimnaziji v Rudolfovem, g. Senekoviča, za c. kr. okr. šol. nadzornika gosp. Fran Levec, profesor na velikej realki v Ljubjani. Levec je znan kot izborni literat — on ureduje „Lj. Zvon“, ter „Letopis Matice Slovenske“ — upamo, da se bode tudi na polju osnovnega šolstva pokazal baš tako zvedenega strokovnjaka.

Bruno.

Iz Planine na Notranjskem, dne 29. marcija. — Ker vem, dragi „Popotnik“, da se za vse šolstvo po slovenskej zemlji zanimaš, ti pošiljam tu „Dnevni red učiteljske konferencije Logaškega okraja l. 1886“, katere se bode vršila dne 9. junija t. l. ob 9. uri v Goranje-Logaškem krasnim pa cenem šolskem poslopu. 1. Otvoritev konferencije in imenovanje predsednikovega namestnika. 2. Volitev dveh zapisnikarjev. 3. Opazka gosp. c. kr. okrajnega šolskega nadzornika o stanju šolstva v okraju. 4. Gosp. učitelj Repič — Cerknica — predava o vprašanju: kakove lastnosti naj ima učitelj, da more svoj poklic vsestransko in vspešno izvrševati? 5. Obstoječe določbe glede gojitve zdravja na ljudskih šolah naj se pregledno razložé. (To točko dnevnega reda morajo vsi udje konferencije izdelati; predlagatelj določi se po žrebu. 6. Mejsobna razprava o opazovanju, pridobljenem pri reviziji šolskih bukvarnic. (Ta točka brez predlagatelja). 7. Volitev stalnega odbora. 8. Poročilo o stanju knjižnice. 9. Volitev knjižničnega odbora. 10. Predlogi udov konferencije, katere se pa morajo nadalje 8 dni pred konferencijo odboru pismeno naznauti.

Konečno si ne morem kaj, da ne bi omenil nekrologa o ranjem nadučitelju g. Fr. Vučniku. Tako ali vsaj jednako bi se morali staviti spomeniki v šolskih listih našim prezgodaj zamrlim tovarišem po pregovoru: Kdor sam sebe ne časti, tudi ni vreden, da bi ga drugi častili. — Tudi mi kranjski učitelji smo zgubili pred malo dnevi iz naše srede vrlega Tineta Žvagna, utitelja radoljiškega in Ivana Čuka, učitelja v Šentjanžu na Dolenjskem, a zastonj pričakujemo, da bi jima jeden ali drugi bližnjih sosedov, katerim so umrlih razmere natančneje znane, posvetil par vrstic. Žalostno je mej nami tudi to, da se mnogokrat smrt učitelja še bližnjim sobratom ne sporoči, kateri bi ga radi pokropili in mu zadnjo čast skazali. Meni se je uže vsaj dvakrat tako zgodilo. Še par jih imam na jeziku, pa za sedaj molčim. Sapienti sat! —k.

Novice in razne stvari.

[Naslednik prof. vit. Miklošiča.] Kakor poročajo slovanske novine, bode po odstopu Miklošiča stolec slovanske filologije na vseučilišču dunajskem prevzel Slovencem dobro znani gosp. Boudouin de Courtenay, sedaj profesor na vseučilišču v Derptu.

[Gospod prof. Fran Levec] imenovan je c. kr. nadzornikom za šolski okraj radoljiški. Čestitamo!

[Starostno doklado] sta dobila nadučitelja gg. Jože Šac v Kamnici (4.) in Štefan Kovačič pri sv. Marjeti ob Pesnici (1.).

[Posnemanja vredno.] V Rušah pri Mariboru se je preteklo jesen ustanovil zavod, ki ima nalog, o mrzlem zimskem času vsem učencem ruške šole, ki vsled daljave, ne hodijo domu obedovat, popoldne gorke juhe podeliti. Ta zavod je 10. decembra m. l. začel svoje delovanje ter je vsak šolski dan bilo 80—100 otrok obdarovanih; dozdej se je razdelilo že nad 4000 porcij. Kako dobrodejni so taki zavodi posebno v goratih krajih, kjer otroci 2—3 ure daleč v šolo prihajajo, pač ni treba posebej dokazovati. Blagodušni dobrotniki in prijatelji šolske mladine so prav zdatne svote darovali ter učitelje v tem podjetju krepko podpirali. Hvala in Slava njim!

[Šolska statistika v Beču.] Leta 1885. bilo je v Beču 142 šolskih poslopij, v katerih je bilo umeščeno 123 občnih ljudskih in 36 meščanskih šol z 1354 razredi. V teh šolah bilo je vpisanih 84.189 otrok, in sicer 42.553 dečkov in 41.636 deklic. Doma in drugje se je podučevalo 5177 otrok. Učiteljev bilo je 1034, učiteljic 495, katehetov 162, industrijalnih učiteljic pa 129.

„Hr. U.“

[Slovensko berilo za peti in šesti razred srednjih šol] je ime novi knjigi, koju je sestavil in izdal marljivi naš rojak, celovski c. kr. gimn. profesor gospod dr. Jakob Sket. Obširneje bomo o tej željno pričakovani šolski knjigi poročali v enej prihodnjih številka našega lista; za danes omenimo le še to, da je berilo osnovano strogo na podlagi gimnazijskega statuta oziroma učn. načrta za slovenščino v gimnazijah, kateri se vjema večinoma tudi z načrtom učiteljišč (tretje in četrto leto).

[Iz otročjega plesa.] V hiši veletržca Dolma v Alderschotu na Angleškem bil je ples za otroke. Jedenašt let star gospodarjev sinek hotel je s špiritom razsvetliti dvorano; vnela pa se je od tega njegova in obleka še 16 deklic, od katerih ste umrli dve še tisto noč, ostale pa so odnesle smrtonosne opeklinae.

Listnica

Gosp. B. J. v R. in T. W. pri sv. M.: V prihodnji številki. To pot nam je znanj-kalo prestora. — G. S. C. pri M. n.: Prosimo večkrat kaj. — Gosp. A. G. v H. Lepa hvala in srčen pozdrav. Izostalo priobčimo v drugi obliki. — Gosp. J. L. v A. in A. L. K: Zakaj tako trdovratno molčita? — G. M. K. v S.: Pismeno. — Gosp. J. O. B. v K: Zaželjene knjige Vam pošljemo, kakor najhitreje mogoče. Več v pismu.

Štev. 152.

Učiteljsko mesto.

Na četirirazredni ljudski šoli v Hrastniku se učiteljsko mesto z dohodki po III. pl. razredu in prostim stanovanjem umešča definitivno ali tudi provizorično.

Prosilci za to mesto naj vložijo svoje redno obložene prošnje potem predpostavljenega okr. šolsk. sveta do dne 30. aprila 1886 pri krajnem šolskem svetu v Hrastniku.

Okr. šolski svet Laški terg dne 20. marčija 1886.

Predsednik:

Kolenc, s. r.

Bučelarski učenec,

14—15 let star, ki ima dobra šolska spričevala in je zmožen slovenskega in nemškega jezika, lahko kar vstopi in se more pozneje namestiti kot bučelarski mojster (z letno plačo po 100 do 300 gld. in prostim stroškom). Ponudbe sprejema baron Rothschild-ova krajska trgovina z bučelami v Višnji Gori na Kranjskem.

Izdajatelj in vrednik M. Nerat.

Tisk tiskarne sv. Cirila v Mariboru.